

MusicOlomouc 2015 – svátky avantgardní a experimentální hudby

3. 5. 2015 19:00 Aneta Vondráčková

Mezinárodní hudební festival soudobé hudby MusicOlomouc 2015 je za námi. Tradičně se konal na konci dubna (20.–29. dubna 2015), tentokrát pouze v prostorách Uměleckého centra Univerzity Palackého v Olomouci. Pořádající spolek MusicOlomouc a katedra muzikologie Univerzity Palackého se letos více zaměřily na studentské publikum a filharmonické posluchače nechaly sedět doma. Sedm olomouckých koncertů komorního typu doplnila repríza jednoho z nich ve Zlatých Horách a doprovodný program v podobě dvou přednášek Geralda Resche a Markéty Dvořákové na festivalu uváděných skladatelů. Zásadní změnou tohoto ročníku byla výměna ředitelů festivalu. Jan Vičar, zakladatel a dlouholetý vůdčí organizátor celého projektu, předal funkci mladšímu kolegovi, klavíristovi, skladatelovi a pedagogovi Marku Keprtovi. Dosavadní koncepce se přidržovala tradičnějšího pojetí a také velké stylově-žánrové šíře. Nyní se festival vyprofiloval jako svátek avantgardní a experimentální hudby, kde dostanou prostor i mezní žánry. Snaha zvát renomované ansámblы soudobé hudby je stále zřetelnější. Právě uplynulý ročník je toho důkazem.

Marek Kepřt zahájil 20. dubna 2015 *MusicOlomouc* nejen úvodními slovy, ale také svým klavírním recitálem *Oiseaux-Schwebung-Shine*. Jako interpret se představil ve skladbách zejména francouzských autorů. Program doplnily dvě premiéry z české provenience a kompozice skladatele Geralda Resche. Celý večer doprovodila světelná projekce, jež dokonale korespondovala se znějící hudbou. První skladba večera, *Cloches d'adieu, e tun sourire...* (*Zvony rozloučení a úsměv...*) od Tristana Muraila, navodila messianovskou atmosféru, která se víceméně udržela celou první půli koncertu. Následující miniatury premiérovaneho cyklu *Mikropříběhy* ostravsko-brněnské skladatelky Markéty Dvořákové působily na první pohled kontrastně, avšak pohromadě je držel modální základ či program.

Keprt do nich vnesl náležitou hravost a vzletnost. Toru Takemitsu zazněl na festivalu vůbec poprvé. Jeho *Les yeux clos II (Zavřené oči)* Keprt velmi dobře dynamicky i agogicky vyjádřil. Všem pomáhala výborná akustika kaple Božího Těla, která hrála roli taktéž v následujícím výběru z cyklu *Petites esquisses d'oiseaux* Oliviera Messiaena. Imitace ptačího zpěvu nechával Keprt v každé části náležitě doznít. Koláže, stříhy a kontrasty vévodily skladbě *Ambre nous resterons* Gérarda Pessona, s níž jsme se přehouppli do druhé půle večera. Bloudění mezi kvintakordy a snivost přinesla Reschova *Phantasie über Dreiklänge (Fantazie na kvintakordy)*. Keprt na závěr recitálu uvedl svou novinku *V punčošná chvění v Rosnívá šalo* *Bdění – kratší a svěží opus – a nejnovější verzi kompozice Květ vyškeblování se zhmotňuje na sněhu*. Celý recitál byl reprízován 24. dubna 2015 ve Zlatých Horách.

Koncert mezních žánrů obstaral pro tento rok soubor **SWOMP** ve složení **Kamil Slezák** (bicí), **Michal Wróblewski** (basklarinet, altsaxofon), **Martin Opršál** (marimba), **Vladimír Micenko** (kontrabas) a **Jan Přibíl** (trubka).

Ansámbl se repertoárově pohybuje mezi moderním jazzem a minimalismem, tedy částečně stále čerpá z oblasti vážné hudby. To je do budoucna také záměrem dramaturgie – na rozdíl od předešlých let, kdy se jednalo o spíše nonartificiální vybočení (vzpomeňme například na Ivana Myslikovjana či Dana Bárta a Robert Balzar Trio). Festival se pro tento večer přesunul do divadelního sálu K3. SWOMP zde uvedli autorskou tvorbu svého leadera Michala Wróblewského. Rozmanitou barevnost nástrojů SWOMP vystupňovali pomocí různorodých způsobů interpretace (hra smyčcem na kameny marimby, používání dusítek, využití nejrůznějších paliček, vrzání stojanu na noty, klapání částí nástrojů do stojanů a podobně). Jazzovou složku zastupovaly časté improvizace a rytmické cítění, minimalismus zase melodické smyčky, které procházely jednotlivými skupinami nástrojů.

V pořadí třetí festivalový koncert s podtitulem *Initial Music* plně pracoval s prostorem Atria. Duo **Pavel Zlámal** (klarinet, basklarinet a saxofon) a **George Cremaschi** (kontrabas) na něm provedli hned tři premiéry. První z nich – *Tasted Thoughts* Michala Nejtka, byla zkomponována přímo pro sólový klarinet Pavla Zlámala. Ten v ní ukázal netušené možnosti klarinetu, s lehkostí si pohrával s alikvotními tóny a mikrointervaly a nakonec ohromil dynamickou šíří. Zlámalův cyklus *Way of Consideration*, z něhož zazněla vybraná část, působil jako zvukový experiment. Občas se zdálo, že místo dechových nástrojů hrají bicí (například tlukot zvonů). V jednom z úseků kontrabas dokonale zmátl publikum, když začal nepozorovaně hrát v ústraní Atria. Další pasáž se měla odehrávat netradičně v posluchačově hlavě. George Cremaschi se plně zapojil až ve druhé polovině koncertu.

Vůbec první provedení skladby *COAX pro kontrabas a saxofon* brněnského skladatele Petera Grahama vyvěralo z improvizčních schopností obou interpretů. Kompozice byla charakteristická střídáním hráčských technik a velmi kontrastní dynamiky, zapojením šumů a ruchů a neméně důležitou prací s tichem. Závěr večera pařil art improvizaci obou umělců s názvem *Initial music*, jež skvěle navazovala na předešlý kus.

Nedělním koncertem se olomoucké veřejnosti představil špičkový pražský soubor specializující se na soudobou hudbu – **Prague Modern**, společně se sopranistkou **Irenou Troupovou**. Ansámbl přijel ve složení **David Danel** (housle), **Roman Hranička** (housle), **Ondřej Martinovský** (viola), **Balázs Adorján** (violoncello) a **Ivan Šiler** (klavír). Večer započal kompozicí Iannise Xenakise *mikka* v podání Davida Danela, překvapivě stojícího v zadní části kaple Božího Těla. Toto glissandové dílo záhy vystřídal kus pro housle a violoncello *Hunem Iduhey* téhož autora. Houslista David Danel a violoncellista Balázs Adorján se vzájemně střetávali v příbuzných tónových výškách ve fortissimo dynamice a tvořili zdánlivou jednohlasou linii. Čistě smyčcovou část koncertu zakončil výběr ze sbírky *Signs, Games and Messages (Znamení, hry a zprávy)* Györga Kurtága opět pro sólové housle. Tyto miniatury zároveň plyně přemostily program do druhé třetiny, v níž dostala prostor zpěvačka.

Nejdříve v Kurtágově *S. K. Remembrance Noise*, op. 12, a zejména v Kadeřábkově *Mileně* dovedla svůj part velmi dramaticky zpracovat. Závěrečná skladba večera – *Smyčcový kvartet č. 5* Georga Friedricha Haase, si vyžádala změnu prostředí a tmu. Mírně zmatení posluchači na nepravidelně uspořádaných sedadlech sledovali postupně všechny hráče stojící osaměle jen se stojanem a lampičkou v rozích Atria.

Tóny se hemžily mezi diváky, procházely jednotlivými nástroji, disonovaly. První týden festivalu nemohl být lépe zakončen.

Počátek druhého festivalového týdne přinesl jeden z nejsilnějších zážitků této akce. David Danel a Jan Trojan zde představili rozsáhlou skladbu Luigiho Nona *La lontananza nostalgica utopica futura* neboli *Madrigal pro několik poutníků/cestovatelů s Gideonem Kremerem, sólové housle, osm magnetických pásek a osm až deset notových pultů*. Atrium opět potemnělo. Houslista **David Danel** putoval mezi jednotlivými pulty a buď u nich setrval, nebo pokračoval na cestě. **Jan Trojan**, který měl na starosti zvukovou projekci, bedlivě sledoval Danelovy zastávky a reagoval na ně zesílením či zeslabením zvuku i samotným výběrem stop. Volnost v provedení dala interpretům možnost zvolit si délku celého díla, publikum se tak z Nonovy kompozice těšilo plných padesát minut.

O ryze ženský večer se předposlední festivalový den v kapli Božího Těla postaralo brněnské **ISHA trio**. Zpěvačka **Lucie Rozsnyó**, flétnistka **Kristina Vaculová** a klavíristka **Sára Medková** zahájily mnohavětou kompozicí Ivo Medka *Ancient Stories*, v níž zněl preparovaný klavír, šepot a syčení, dyšné tóny flétny a podobně. Skladba *Skrz sen* Petry Machkové nastínila všechny výrazové možnosti hry na příčnou flétnu. Vaculová v průběhu skladby, majíc flétnu stále u úst, stihla párkrát výsknout a místy i „zazpívat“. Krátký *Chanson* Petera Grahama opět přivolal na podium všechny interpretky. Následující Ligetiho klavírní *Der Zauberlehrling* a *Der Sommer* daly vyniknout rytmické složce hudby.

Dílem Sáry Medkové s názvem *Arachne* prostupovaly klastry, prolínající se se zvukovou stopou, zpěvem v němčině a dramatickou složkou. S nahrávkou pracovala i další skladba – *Seide Changierend* německé komunistky Marii Porten, která do úvodu vložila zvuk osamělých kroků. Odlehčení lyrického a mystického večera přinesly *Papli songs* Miloše Orsona Štědrone na parafráze dětského jazyka. V zápětí se však vrátila vážnější nálada ve zhudebněné básni Mela Coxe *A Wind at Rooks Haven* anglické autorky Roxanny Panufnik. Koncert uzavřel opět cyklus Ivo Medka *New Ancient Stories*, během jehož provedení hlavní aktérky pískaly, rytmizovaně pronášely slabiky, vzdychaly a smály se. Využily kromě klavíru i dalších bicích nástrojů (ozvučná dřívka, africký buben, chrastítka). Pomyslný kruh se uzavřel.

Na závěru festivalu ve středu 29. dubna 2015 vystoupili čtyři hráči rakouského souboru **Österreichisches Ensemble für neue Musik – Theodor Burkali** (klarinet), **Ivana Pristasova** (housle), **Peter Sigl** (violoncello) a **Nora Skuta** (klavír).

Jako první zazněla skladba *Lagrein* z díla rakouského skladatele Johannese Marii Stauda. Ačkoli se nástroje mezi sebou bily flažolety, vysokými rejstříky, rychlými běhy a glissandy, z chumlu zvuků vystoupila sólová plocha klarinetu a souznění houslí a violoncella. Ivana Pristasova svou bravurní techniku představila v opusu Georga Friedricha Haase *de terrae fine (na konci země)*, hýřícím čtvrttóny a kontrasty mezi jemnou a místy až surovou hrou, ztělesňující extrémní stavy duše. Jako leitmotiv se vracel drobný „ptačí zpěv“. V třetí skladbě doslova žíně praskaly.

Schlechthecharakterstücke Bernharda Gandera charakterizuje agresivita, zvířená žárlivost, sténání. V programu nesměl chybět velikán soudobé německé hudby – Helmut Lachenmann. Jeho *Allegro sostenuto pro klarinet/basklarinet, violoncello a klavír* pracovalo s dozvuky a rezonancí, zvláště vždy, když klarinet zahrál směrem do těla klavíru. Nora Skuta během skladby vystřídal různé paličky, a dokonce i kladívko, kterým bušila do nitra nástroje. Violoncellista vystřídal snad všechny možné techniky hry od *col legno* až po hru za pražcem.

Sedmý ročník *MusicOlomouc* opět dokázal, že má olomouckému publiku (a nejen jemu) co nabídnout. Nová generace organizátorů zdárně navázala na minulé léta a přišla s jasnou vizí. Snad se jí v budoucnosti podaří naplnit.